DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 16 mars 2006 *

I mål C-234/04,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställts av Landesgericht Innsbruck (Österrike), genom beslut av den 26 maj 2004 som inkom till domstolen den 3 juni 2004, i målet mellan

Rosmarie Kapferer

och

Schlank & Schick GmbH,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden P. Jann samt domarna N. Colneric (referent), K. Lenaerts, E. Juhász och M. Ilešič,

* Rättegångsspråk: tyska.

generaladvokat: A. Tizzano,
justitiesekreterare: byrådirektören B. Fülöp,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 8 september 2005,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Schlank & Schick GmbH, genom M. Alexander och M. Dreschers, Rechtsanwälte,

— Republiken Österrike, genom H. Dossi och S. Pfanner, båda i egenskap av ombud,

— Republiken Tjeckien, genom T. Boček, i egenskap av ombud,

— Förbundsrepubliken Tyskland, genom A. Tiemann och A. Günther, båda i egenskap av ombud,

— Republiken Frankrike, genom A. Bodard-Hermant, R. Abraham, G. de Bergues och J.-C. Niollet, samtliga i egenskap av ombud,

— Republiken Cypern, genom M. Chatzigeorgiou, i egenskap av ombud,

— Konungariket Nederländerna, genom C.A.H.M. ten Dam, i egenskap av ombud,

— Republiken Finland, genom T. Pynnä, i egenskap av ombud,

— Konungariket Sverige, genom A. Falk, i egenskap av ombud,

— Förenade kungariket Storbritannien och Nordirland, genom E. O'Neill, i egenskap av ombud, biträdd av D. Lloyd-Jones, QC,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom A.-M. Rouchaud och W. Bogensberger, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 10 november 2005 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande rör tolkningen av artikel 10 EG och artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).

2 Begäran har framställts i en tvist mellan den österrikiska medborgaren Rosmarie Kapferer, bosatt i Hall i Tyrolen (Österrike), och det enligt tysk rätt bildade postorderföretaget Schlank & Schick GmbH (nedan kallat Schlank & Schick) (Tyskland), angående en talan om att Schlank & Schick skall förpliktas att utbetala ett pris till Rosmarie Kapferer med anledning av att företaget, i ett till Rosmarie Kapferer personligen ställt brev, gett henne intrycket att hon tilldelats ett pris.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

3 I artikel 15.1 i förordning nr 44/2001 föreskrivs följande:

"Om talan avser avtal som har ingåtts av en person, konsumenten, för ändamål som kan anses ligga utanför hans affärsverksamhet eller yrkesverksamhet, gäller i fråga om behörigheten, om inte annat följer av föreskrifterna i artikel 4 och artikel 5.5, bestämmelserna i detta avsnitt

...

c) i övriga fall, om avtalet har ingåtts med en person som bedriver kommersiell verksamhet eller yrkesverksamhet i den medlemsstat där konsumenten har hemvist eller, på något sätt, riktar sådan verksamhet till den medlemsstaten eller flera stater, däribland den medlemsstaten, och avtalet faller inom ramen för sådan verksamhet."

4 Enligt artikel 16.1 i samma förordning får "[k]onsumenten ... väcka talan mot den andra avtalsparten antingen vid domstolarna i den medlemsstat där denne har hemvist eller vid domstolen i den ort där konsumenten har hemvist".

5 I artikel 24 i förordning nr 44/2001 föreskrivs följande:

"Utöver den behörighet som en domstol i en medlemsstat har enligt andra bestämmelser i denna förordning, är domstolen behörig om svaranden går i svaromål inför denna. Detta gäller dock inte om svaranden gick i svaromål för att bestrida domstolens behörighet eller om en annan domstol har exklusiv behörighet enligt artikel 22."

De nationella bestämmelserna

6 I 5j § i den österrikiska konsumentskyddslagen (Konsumentenschutzgesetz), i dess lydelse enligt den lag som trädde i kraft den 1 oktober 1999 (BGBl. I, 185/1999) (nedan kallad KSchG), föreskrivs följande:

"Näringsidkare som sänder meddelanden om lotterivinster eller andra liknande meddelanden till bestämda konsumenter och som, genom det sätt på vilket meddelandena har utformats, ger konsumenten intryck av att ha vunnit ett bestämt pris, skall utge detta pris till konsumenten. Konsumenten kan även väcka talan vid domstol för att utkräva detta pris."

7 530 § i den österrikiska civilprocesslagen (Zivilprozessordnung, nedan kallad ZPO), i vilken förutsättningarna för resning anges, har följande lydelse:

"(1) Ett mål som avgjorts genom ett lagakraftvunnet avgörande kan på yrkande av en part åter tas upp till prövning när

...

5. ett beslut från en brottmålsdomstol, på vilket avgörandet i fråga är grundat, har upphävts genom ett nytt beslut som vunnit laga kraft,

6. parten fått kännedom om eller möjlighet att åberopa ett tidigare avgörande som redan vunnit laga kraft, som rör samma sak eller samma rättsförhållande och som kan lösa tvisten mellan parterna i det mål, i vilket resning har begärts,

7. parten fått kännedom om eller möjlighet att åberopa nya omständigheter eller bevis som, om de åberopats i det tidigare förfarandet, hade kunnat leda till ett för parten gynnsammare avgörande.

(2) Resning av de anledningar som anges i stycke 1 punkt 7 är endast tillåten om parten utan eget vållande var förhindrad att åberopa de nya omständigheterna eller bevisen innan den muntliga förhandlingen, efter vilken domstolen i första instans fattade sitt avgörande, avslutades."

8 I 534 § i samma lag föreskrivs följande:

"(1) Ansökan om resning skall göras inom fyra veckor.

(2) Denna frist börjar löpa

...

4. i de fall som avses i 530 § stycke 1 punkt 7, den dag då parten hade kunnat förebringa de omständigheter eller bevis han fått kännedom om inför domstol.

(3) Ansökan om resning kan inte längre tas upp till prövning när 10 år förflutit från det att avgörandet vann laga kraft."

Tvisten i målet vid den nationella domstolen

9 Rosmarie Kapferer har i egenskap av konsument vid flera tillfällen mottagit reklamförsändelser från Schlank & Schick med löften om vinster. Ungefär två veckor efter det att hon hade mottagit ytterligare ett till henne personligen ställt brev om att ett pris i form av ett tillgodohavande i kontanter på 53 750 ATS, eller 3 906,16 EUR, stod till hennes förfogande, mottog hon ett kuvert. Kuvertet innehöll bland annat en beställningskupong, ett brev med ett sista meddelande om tillgodohavande i

kontanter och ett kontoutdrag. Enligt villkoren för deltagande/utbetalning på baksidan av det sista meddelandet skulle premien utbetalas under förutsättning att kunden gjorde en provbeställning utan köpåtagande.

10 Rosmarie Kapferer klistrade fast prismärket och skrev sin namnteckning på baksidan av beställningskupongen under rubriken "Jag har tagit del av villkoren för deltagande", men utan att läsa villkoren för deltagande/utbetalning. Därefter skickade hon tillbaka beställningskupongen till Schlank & Schick. Det har inte varit möjligt att avgöra huruvida hon även gjorde en beställning vid detta tillfälle.

11 Eftersom Rosmarie Kapferer inte erhöll den vinst som hon ansåg sig ha vunnit vände hon sig till Bezirksgericht Hall i Tyrolen och yrkade med stöd av 5j § KSchG att Schlank & Schick skulle förpliktas att till henne utge 3 906,16 EUR, jämte 5 procents ränta från och med den 27 maj 2000.

12 Schlank & Schick framställde en invändning om att Bezirksgericht saknade behörighet. Bolaget gjorde gällande att bestämmelserna i artiklarna 15 och 16 i förordning nr 44/2001 inte var tillämpliga, eftersom de förutsätter att ett oneröst avtal har ingåtts. Ett villkor för att få delta i pristävlingen var att en beställning gjordes. Rosmarie Kapferer gjorde aldrig någon beställning. Den rättighet som följer av 5j § KSchG är inte avtalsrättslig.

13 Bezirksgericht ogillade invändningen om rättegångshinder och förklarade sig behörig enligt artiklarna 15 och 16 i förordning nr 44/2001, med motiveringen att det förelåg ett avtalsförhållande mellan parterna i tvisten. I sak ogillades Rosmarie Kapferers talan med avseende på samtliga yrkanden.

14 Rosmarie Kapferer överklagade till den hänskjutande domstolen. Schlank & Schick å sin sida ansåg att Bezirksgerichts avgörande angående dess behörighet att uppta målet inte hade påverkat företaget negativt, eftersom det ändå vunnit målet i sak. Företaget avstod därför från att angripa avgörandet angående behörigheten.

15 Den hänskjutande domstolen har emellertid påpekat att Schlank & Schick hade kunnat angripa beslutet att avslå invändningen om att domstolen saknade behörighet, eftersom det avgörandet i sig var ägnat att påverka företaget negativt.

Tolkningsfrågorna

16 Landesgericht Innsbruck är osäker på om Bezirksgericht har internationell behörighet. Den hänskjutande domstolen har med hänvisning till dom av den 11 juli 2002 i mål C-96/00, Gabriel (REG 2002, s. I-6367), ställt frågan huruvida ett vilseledande löfte om vinst i syfte att förmå någon att ingå ett avtal, och således till att förbereda detta avtal, har ett tillräckligt nära samband med det tilltänkta ingåendet av ett konsumentavtal för att domstolen skall bli behörig att döma i konsumenttvister.

17 Den hänskjutande domstolen vill med hänsyn till att Schlank & Schick inte överklagade beslutet att avslå invändningen om att domstolen saknade behörighet få klarhet i huruvida den trots det är skyldig, enligt artikel 10 EG, att ompröva och upphäva ett lagakraftvunnet avgörande om domstols internationella behörighet när avgörandet strider mot gemenskapsrätten. Den hänskjutande domstolen, som anser att det kan föreligga en sådan skyldighet, vill i synnerhet veta huruvida det är möjligt att tillämpa de principer som slogs fast i dom av den 13 januari 2004 i mål C-453/00, Kühne & Heitz (REG 2004, s. I-837), angående ett förvaltningsorgans skyldighet att ompröva ett slutgiltigt förvaltningsbeslut som, enligt den tolkning som domstolen gjort under tiden, stred mot gemenskapsrätten.

18 Under dessa omständigheter beslutade Landesgericht Innsbruck att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Bezirksgerichts avgörande angående domstols behörighet:

a) Skall samarbetsprincipen i artikel 10 EG tolkas på så sätt att också en nationell domstol är skyldig att, under de förutsättningar som fastställdes i domen i målet Kühne & Heitz, ompröva och upphäva ett lagakraftvunnet domstolsavgörande om det framgår att avgörandet strider mot gemenskapsrätten? Ställs det ytterligare krav i fråga om omprövning och upphävande av ett domstolsavgörande än vad som gäller för förvaltningsbeslut?

b) Om fråga 1 a besvaras jakande:

Är den tidsfrist som anges i 534 § ZPO för att upphäva ett domstolsavgörande som strider mot gemenskapsrätten förenlig med principen om gemenskapsrättens fulla verkan?

c) Vidare om fråga 1 a besvaras jakande:

Innebär en domstols bristande internationella (eller lokala) behörighet, som inte avhjälpts enligt artikel 24 i förordning nr 44/2001, ett åsidosättande av gemenskapsrätten som enligt de aktuella principerna kan påverka ett domstolsavgörandes laga kraft?

d) Om fråga 1 c besvaras jakande:

Måste en högre domstolsinstans pröva frågan om domstols internationella (eller lokala) behörighet enligt förordning nr 44/2001 på nytt, om avgörandet av domstolen i första instans angående dess behörighet har vunnit laga kraft, men däremot inte avgörandet i sak? Skall en sådan prövning i så fall ske ex officio eller endast på yrkande av part?

2) Behörig domstol vid konsumenttvister enligt artikel 15.1 c i förordning nr 44/2001:

a) Har ett vilseledande löfte om vinst i syfte att förmå någon att ingå ett avtal, och således till att förbereda detta avtal, ett tillräckligt nära samband med det tilltänkta ingåendet av ett konsumentavtal, för att rättigheter som görs gällande med anledning av detta skall kunna prövas av den domstol som enligt artikel 15.1 c i förordning nr 44/2001 är behörig att döma i konsumenttvister?

b) Om fråga 2 a besvaras nekande:

Kan den domstol som är behörig att döma i konsumenttvister avgöra tvister som rör rättigheter som uppstått innan avtal ingåtts och föreligger det ett tillräckligt nära samband mellan ett vilseledande löfte om vinst i syfte att förmå någon att ingå ett avtal, och de skyldigheter som på grund härav har uppstått innan avtal ingåtts, för att den domstol som är behörig vid konsumenttvister även skall vara behörig att avgöra tvister som rör dessa rättigheter?

c) Är den domstol som är behörig att döma i konsumenttvister endast behörig om de villkor som uppställts av näringsidkaren för att få delta i tävlingen är uppfyllda, även om dessa villkor inte har någon betydelse för den materiella rättighet som följer av 5j § KSchG?

d) Om fråga 2 a–b besvaras nekande:

Kan den domstol som är behörig att döma i konsumenttvister döma i mål avseende en avtalsenlig *sui generis*-rätt till fullgörelse, som särskilt föreskrivs i lag, respektive en fingerad avtalsliknande *sui generis*-rätt till fullgörelse, som uppstått till följd av näringsidkarens löfte om vinst och konsumentens begäran att utfå denna vinst?"

Fråga 1 a

19 Den hänskjutande domstolen har ställt fråga 1 a för att få klarhet i huruvida och, i förekommande fall, under vilka förutsättningar en nationell domstol enligt samarbetsprincipen i artikel 10 EG är skyldig att ompröva och upphäva ett lagakraftvunnet domstolsavgörande när det framgår att avgörandet strider mot gemenskapsrätten.

20 Det skall i det avseendet påpekas att principen om rättskraft äger stor betydelse i såväl gemenskapsrätten som i de nationella rättsordningarna. För att säkerställa såväl en stabil rättsordning och stabila rättsförhållanden som en god rättskipning är det nämligen viktigt att domstolsavgöranden som vunnit laga kraft efter det att

tillgängliga rättsmedel har uttömts eller fristerna för dessa har löpt ut inte längre kan angripas (dom av den 30 september 2003 i mål C-224/01, Köbler, REG 2003, s. I-10239, punkt 38).

21 En nationell domstol är följaktligen inte skyldig enligt gemenskapsrätten att underlåta att tillämpa nationella processregler som leder till att avgöranden vinner laga kraft, även om ett sådant beslut skulle kunna avhjälpa ett åsidosättande av gemenskapsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 juni 1999 i mål C-126/97, Eco Swiss, REG 1999, s. I-3055, punkterna 46 och 47).

22 När medlemsstaterna inför regler för att väcka talan vid domstol i syfte att tillvarata rättigheter som enskilda har till följd av gemenskapsrättens direkta effekt, får dessa regler varken vara mindre förmånliga än dem som avser liknande talan som grundas på nationell rätt (likvärdighetsprincipen) eller göra det i praktiken omöjligt att utöva rättigheter som följer av gemenskapsrätten (effektivitetsprincipen) (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 maj 2000 i mål C-78/98, Preston m.fl., REG 2000, s. I-3201, punkt 31 och där angiven rättspraxis). Iakttagandet av dessa begränsningar med avseende på medlemsstaternas behörighet på det processrättsliga området har inte ifrågasatts i målet vid den nationella domstolen med avseende på överklagandet.

23 Det skall tilläggas att domen i det ovannämnda målet Kühne & Heitz, som den hänskjutande domstolen har hänvisat till i fråga 1 a, inte påverkar denna bedömning. Även om de principer som slogs fast i den domen skulle kunna överföras på en situation som, i likhet med den i förevarande mål, rör ett lagakraftvunnet domstolsavgörande, anges i samma dom att skyldigheten för det aktuella organet att enligt artikel 10 EG ompröva ett slutgiltigt beslut som tycks ha fattats i strid med gemenskapsrätten bland annat förutsätter att organet i fråga har behörighet enligt nationell rätt att ompröva detta beslut (se punkterna 26 och 28 i nämnda dom). I förevarande fall räcker det att nämna att det framgår av beslutet om hänskjutande att nämnda villkor inte är uppfyllt.

24 Av det anförda följer att fråga 1 a skall besvaras så, att samarbetsprincipen i artikel 10 EG inte innebär en skyldighet för en nationell domstol att underlåta att tillämpa nationella processregler i syfte att ompröva och upphäva ett lagakraftvunnet domstolsavgörande när det framgår att avgörandet strider mot gemenskapsrätten.

Övriga frågor

25 Med hänsyn till svaret på fråga 1 a och till att den hänskjutande domstolen har låtit förstå att den med stöd av nationell rätt inte kan ompröva Bezirksgerichts avgörande om domstols behörighet, saknas anledning att pröva frågorna 1 b och 2 a–2 d.

Rättegångskostnader

26 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

På dessa grunder beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Samarbetsprincipen i artikel 10 EG innebär inte en skyldighet för en nationell domstol att underlåta att tillämpa nationella processregler i syfte att ompröva och upphäva ett lagakraftvunnet domstolsavgörande när det framgår att avgörandet strider mot gemenskapsrätten.

Underskrifter